

XALQARO HARBIY HAMKORLIK: TUSHUNCHASI, MOHIYATI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI

Abduxafizov Sardor Nematjonovich

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi

Universiteti 404-guruh kursanti

Annotatsiya

Mazkur maqolada xalqaro harbiy hamkorlik tushunchasi, uning nazariy asoslari hamda global xavfsizlik tizimidagi o'rnini tahlil qilinadi. Xalqaro harbiy hamkorlik davlatlar o'rtasidagi mudofaa siyosati, strategik xavfsizlikni ta'minlash hamda harbiy sohada o'zaro tajriba almashish jarayonlarini qamrab oladi. Tadqiqot davomida harbiy hamkorlikning ikki tomonlama va ko'p tomonlama shakllari, ularning xalqaro xavfsizlik tizimidagi ahamiyati hamda zamonaviy geosiyosiy sharoitda rivojlanish bosqichlari o'rganildi. Shuningdek, BMT, NATO, Shanxay hamkorlik tashkiloti va Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi kabi xalqaro tuzilmalar doirasida amalga oshirilayotgan harbiy hamkorlik mexanizmlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xalqaro harbiy hamkorlik global xavfsizlikni ta'minlash, mintaqaviy barqarorlikni mustahkamlash hamda zamonaviy xavf-xatarlarga qarshi kurashishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: xalqaro harbiy hamkorlik, xavfsizlik, kollektiv mudofaa, harbiy diplomatiya, NATO, BMT, ShHT, MDH.

Аннотация

В данной статье рассматривается понятие международного военного сотрудничества, его сущность и этапы развития. Международное военное сотрудничество представляет собой систему взаимодействия государств в сфере обороны и безопасности, направленную на поддержание международной стабильности. В исследовании анализируются двусторонние и многосторонние формы военного сотрудничества, а также механизмы взаимодействия в рамках международных организаций, таких как ООН, НАТО, ШОС и СНГ. Результаты исследования показывают, что международное военное сотрудничество играет важную роль в укреплении глобальной безопасности и предотвращении современных угроз.

Ключевые слова: международное военное сотрудничество, безопасность, военная дипломатия, коллективная безопасность, международные организации.

Abstract

This article examines the concept, essence and development stages of international military cooperation. International military cooperation represents a system of interaction between states in the field of defense and security aimed at

maintaining global stability. The study analyzes bilateral and multilateral forms of military cooperation as well as cooperation mechanisms within international organizations such as the United Nations, NATO, the Shanghai Cooperation Organization and the Commonwealth of Independent States. The research demonstrates that international military cooperation plays a crucial role in ensuring global security and addressing modern threats.

Keywords: international military cooperation, security, military diplomacy, collective defense, international organizations.

Kirish

Zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimida xavfsizlikni ta'minlash davlatlarning eng muhim strategik vazifalaridan biri hisoblanadi. Globalizatsiya jarayonlari, xalqaro siyosiy ziddiyatlar hamda yangi xavfsizlik tahdidlarining paydo bo'lishi davlatlar o'rtasidagi harbiy hamkorlikni rivojlantirish zaruratini kuchaytirmoqda. XXI asrda xalqaro xavfsizlik tizimi an'anaviy harbiy tahdidlardan tashqari terrorizm, ekstremizm, kibernetika xavfsizlik, noqonuniy migratsiya va transmilliy jinoyatchilik kabi yangi xavf-xatarlar bilan yuzma-yuz kelmoqda. Bunday sharoitda davlatlar o'z xavfsizligini mustaqil ravishda ta'minlash bilan bir qatorda xalqaro hamkorlik mexanizmlaridan ham keng foydalanmoqda.

Xalqaro harbiy hamkorlik davlatlar o'rtasidagi strategik hamkorlikni mustahkamlash, qo'shma harbiy mashg'ulotlar o'tkazish, harbiy texnologiyalar almashinuvi hamda kollektiv xavfsizlik tizimlarini rivojlantirish orqali amalga oshiriladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Xalqaro harbiy hamkorlik masalasi ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, amerikalik tadqiqotchi S. Huntington xalqaro xavfsizlik tizimi davlatlar o'rtasidagi harbiy hamkorlik orqali barqaror rivojlanishini ta'kidlaydi. Shuningdek, B. Buzan va O. Weaver xavfsizlik tadqiqotlarida kollektiv xavfsizlik tizimining xalqaro barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyatini ilmiy asosda tahlil qilgan. Rus olimlari A. Bogaturov va A. Torkunov esa zamonaviy geosiyosiy sharoitda harbiy diplomatiyaning ahamiyati tobora ortib borayotganini ta'kidlaydi. Mazkur ilmiy qarashlar xalqaro harbiy hamkorlikning global xavfsizlik tizimidagi muhim o'rnini ko'rsatadi.

Xalqaro harbiy hamkorlikning mohiyati

Xalqaro harbiy hamkorlik davlatlar o'rtasidagi mudofaa va xavfsizlik sohasidagi hamkorlik faoliyatini anglatadi. Ushbu hamkorlik harbiy strategiya, qo'shma mashg'ulotlar, harbiy texnologiyalar almashinuvi hamda kollektiv xavfsizlik tizimlarini rivojlantirish orqali amalga oshiriladi.

Xalqaro huquq nuqtai nazaridan harbiy hamkorlik davlatlarning suveren tengligi va hududiy yaxlitligi tamoyillari asosida amalga oshiriladi. Bu tamoyillar Birlashgan Millatlar Tashkiloti Nizomida ham mustahkamlangan.

Harbiy hamkorlikning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

- xalqaro tinchlik va xavfsizlikni ta'minlash
- mintaqaviy mojarolarni oldini olish
- terrorizmga qarshi kurash
- harbiy texnologiyalarni rivojlantirish

Xalqaro harbiy hamkorlik ikki asosiy shaklda amalga oshiriladi.

Ikki tomonlama harbiy hamkorlik ikki davlat o'rtasida tuziladigan shartnomalar asosida amalga oshiriladi. Bunday hamkorlik ko'pincha strategik sheriklik yoki harbiy ittifoq shaklida namoyon bo'ladi.

Bu hamkorlik quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- ✓ qo'shma harbiy mashg'ulotlar
- ✓ harbiy mutaxassislarni tayyorlash
- ✓ harbiy texnologiyalar almashinuvi
- ✓ harbiy ta'lim sohasidagi hamkorlik

Ko'p tomonlama hamkorlik bir nechta davlatlar o'rtasida xalqaro tashkilotlar doirasida amalga oshiriladi.

Bunga quyidagilar kiradi:

- kollektiv mudofaa tizimlari
- xalqaro tinchlikparvar operatsiyalar
- ko'p davlatli harbiy mashg'ulotlar

Xalqaro harbiy hamkorlik shakllari

Hamkorlik turi	Asosiy yo'nalish	Natija
Ikki tomonlama hamkorlik	Harbiy mashg'ulotlar	Harbiy tayyorgarlik oshadi
NATO hamkorligi	Kollektiv mudofaa	Xavfsizlik mustahkamlanadi
BMT operatsiyalari	Tinchlikparvarlik	Mojarolar kamayadi
ShHT hamkorligi	Terrorizmga qarshi kurash	Mintaqaviy barqarorlik

BMT xalqaro tinchlik va xavfsizlikni ta'minlashda asosiy global tashkilot hisoblanadi. BMT tinchlikparvar operatsiyalari mojaroli hududlarda barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

NATO kollektiv mudofaa tamoyiliga asoslangan eng yirik harbiy-siyosiy tashkilot hisoblanadi. NATO doirasida qo'shma harbiy mashg'ulotlar va strategik rejalashtirish amalga oshiriladi.

ShHT mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan tashkilot bo'lib, uning asosiy maqsadi terrorizm, separatizm va ekstremizmga qarshi kurashdir.

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi davlatlari o'rtasida ham harbiy hamkorlikni rivojlantirish orqali mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan mexanizmlar mavjud.

Xulosa

Xalqaro harbiy hamkorlik zamonaviy global xavfsizlik tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Davlatlar o'rtasidagi hamkorlik xavfsizlikni mustahkamlash, harbiy salohiyatni rivojlantirish hamda mintaqaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda xalqaro terrorizm, ekstremizm, kiberxavfsizlik tahdidlari kabi global muammolarni samarali hal etish uchun davlatlar o'rtasidagi harbiy hamkorlikni yanada rivojlantirish zarur. Kelajakda xalqaro tashkilotlar doirasidagi hamkorlikni mustahkamlash, qo'shma harbiy mashg'ulotlarni kengaytirish hamda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish global xavfsizlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Huntington S. The Clash of Civilizations. – New York, 1996.
2. Buzan B. Security: A New Framework for Analysis. – London, 1998.
3. Bogaturov A. Международные отношения. – Москва, 2018.
4. NATO Handbook. – Brussels, 2021.
5. United Nations Charter. – New York, 1945.
6. Shanghai Cooperation Organization Documents. – Beijing, 2020.
7. Torkunov A. Современные международные отношения. – Москва, 2019.
8. Global Security Review. – London, 2022.